

ЖИВОТНИ ЈУБИЛЕЈ ЈАНА БОСАКА

Недавно је прославио животни јубилеј водећи словачки лингвиста др Јан Босак. Рођен је 28. 7. 1939. у Лишову, средња Словачка. Након завршетка студија словачког и руског језика на Филозофском факултету Универзитета Коменског у Братислави (1963) запослио се у Лингвистичком институту Људовита Штура Словачке академије наука у Братислави где и сада ради у звању самосталног научног радника.

Учесници XI међународног славистичког конгреса у Братислави 1993. упознали су га као организационог секретара конгреса и секретара Међународног славистичког комитета (1988—1993). Слависти који се баве савременим словенским језицима познају га и као агилног председника Међународне комисије за словенске књижевне језике при МСК. Учествовао је по позиву на великом броју скупова и предавањима у Београду, Берлину, Будишину, Кијеву, Кракову, Москви, Ополу (и као координатор међународног славистичког истраживачког пројекта „Савремени словенски језици 1945—1995”) у Софији, Загребу, Варни итд. Члан је редакцијског савета међународне славистичке серије зборника „Najnowsze dzieje języków słowiańskich” (Ополски универзитет, Пољска) и главни и одговорни уредник водећег словачког теоријско-методолошког лингвистичког часописа „Jazykovedný časopis”.

Јан Босак је признати лингвиста који се оријентисао на методолошка питања и примену савремених поступака у истраживању савременог језика. Његово методолошко-истраживачко интересовање је усмерено на истраживања односа форме и садржаја морфеме па све до социјално-комуникативног приступа језичкој анализи. Аутор је више значајних колективних монографија о словачком језику, стотинак студија и великог броја стручних чланака.

Његов први штампани рад је студија о фреквенцији фонема у тексту (*Frequency of Some Phonemes and Letters in Slovak and Numerical Expression of Some Phonemic Relations. Jazykovedný časopis* 16, 1965, с. 120—134), скраћена верзија дипломског рада који је Ј. Босак радио под руководством проф. Е. Паулинија. Овом студијом се укључио у примену математизације и компјутеризације у лингвистичкој анализи која се понајвише заслугом проф. Ј. Хорецког почела одомаћивати и у словачкој лингвистици.

У докторској тези „Принципи анализе именичких, придевских и глаголских морфема у савременом књижевном словачком (*Zásady analýzy substantívnych, adjektívnych a verbálnych morfév v súčasnej spisovnej slovenčine*, 1974) одредио је критеријуме за разликовање морфолошке од творбене анализе а такође је одредио и дефиниторне границе морфеме као најмање значењске јединице и њених сегмената који остварују само одређену структурну функцију у оквиру облика речи (субморфа). Из ове је области објавио више студија као и сажету монографију „Исходишта морфемске анализе. Морфематика, грађење речи” (у коауторству са Кларом Бузаши).

Након ове етапе посветио се истраживању лексичког фонда словачког језика. За словакистику је овај истраживачки период Јана Босака значајан по томе што је разбио неке заблуде око колоквијалности и колоквијалног (разговорног) стила, те је установио да нису сви универбизовани облици у словачком језику аутоматски маркиране речи. Такође је установио да није могуће сленг паушално вредновати као деструктивно и дезинтегративно средство, пошто у комуникацији он има специфичну функцију. Своја истраживања је објавио у низу студија посвећеним овој проблематици како у словачким тако и иностраним стручним и научним часописима (*Odras dynamiky jazykového vývinu na prehodnocovanie knižného štýlu. Jazykovedný časopis*, 32, 1981, с. 151—154; *Hovorovosť ako dynamický faktor. Slovenská reč* 49, 1984, с. 65—73; *Slang v súčasnej jazyko-*

vej situácii 1985. In: *Studia Academica Slovaca*, 14. Bratislava 1985, s. 69—80). Ову тематску област је крунисао у колективној монографији „Динамика савременог словачког лексика” (J. Horecký—K. Buzássyová—J. Bosák a kol.: *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava 1989), која представља оригинално синтетичко дело и у ширим оквирима лингвистичке славистике.

Последњих година је Јан Босак своју стваралачку снагу усмерио на разраду нове теорије словачког књижевног језика при чему не интерпретира језик само као структурно-системски ентитет израђен на принципу опозиције, већ даје предност проучавању језика као социјално-комуникативног система. При том се користи трима његовим саставним деловима: језичким (системским), социјалним и комуникативним. На основу оваквих методолошких поступака разграничио је за словачки језик типове комуникационих сфера, систем функционалних квалификатора, предложио је нову стратификацију словачког и указао је и на до сада релативно слабу примену социолингвистичких метода приликом интерпретације кодификације словачког у прошлости. Из ове области је познат његов рад „Социјално-комуникативни аспекти истраживања словачког” (*Sociálno-komunikačné aspekty výskumu slovenčiny*. Banská Bystrica—Bratislava 1993) и низ студија (*Sociolingvističká stratégia výskumu slovenčiny*. *Sociolinguistica Slovaca* 1, 1995, s. 17—42; *Spoločenské a lingvistické zdroje purizmu*. In: *Jazyková politika a jazyková kultúra*, Bratislava 1986, s. 61—68; *Prestratifikovaná slovenčina alebo hľadanie hraníc spisovnosti*. *Sociolinguistica Slovaca* 3, 1997, s. 45—53. итд.). Ускоро из штампе излази књига „Интернационализација у савременим словенским језицима”, (*Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch*) коју је приредио за штампу а и ауторски је у њој заступљен.

Од 1990. године Ј. Босак поред свог матичног Института ради као доцент на Факултету хуманистичких наука Универзитета у Банској Бистрици, а од 1997. на Филозофском факултету Универзитета Коменског у Братислави. У лингвистичкој јавности је присутан и као главни и одговорни уредник теоријско-методолошког органа словачке лингвистике *Jazykovedný časopis*, члан уређивачког савета часописа *Slovenska reč*, уредник, приређивач, редактор многих тематских зборника. Да поменемо можда један од најинтересантнијих „Словачки језик” у оквиру ополске едиције *Најновија историја словенских језика 1945—1995*. итд.

Богата је и организациона делатност Јана Босака. Руководилац је више научно-истраживачких пројеката (нпр. „Словачки на крају 20. века”, „Стране речи у словачком језику”, итд.), дугогодишњи је члан комисије за одбрану докторских теза, научни секретар Одељења друштвених наука САН (1983—1987), већ други мандат је председник научног већа Института за лингвистику САН итд.

Као врсни научник, словакиста и слависта, одржава интензивне контакте и са југословенском (у ужем и ширем смислу) науком. Искрено му желимо још много енергије, елана и истрајности на научном пољу и добро здравље и срећу у приватном животу да оствари све своје замисли на обострано задовољство. Многа љета, живео!

Мирослав Дудок